

Mittheilungen aus Handschriften.

6. Die Scholien des Ezekeles zum Aristophanes.

Der codex Ambrosianus C. 222. sup., über den S. 108 ff. ausführlicher berichtet ist, enthält f. 43—105 den Plutus, die Wolken und die Frösche des Aristophanes mit beigegebenen Scholien des Ezekeles. Von den letztern kann man, nach ihrem Umfange und nach den ausgewählten Notizen in der vorangestickten Einleitung zu urtheilen, geneigt sein etwas zu erwarten. Indes geben sie ihrem eigentlichen Gehalte nach doch nicht viel Anderes als die bekannten älteren Scholien, welche sehr oft wörtlich ausgeschrieben sind. Ueber diese Benutzung seiner Vorgänger spricht sich Ezekeles in seiner Weise so aus: Ran. 935 ed. Kuest. *ἀλιρδῆθρας επων]* [nach einigen mit den alten Scholien übereinstimmenden Bemerkungen] *ταῦτα κατά ἄγτον εἰσὶ τῷ παλαιῶν· διὰ τούτο καὶ ἔκτος τὰς κορωνίδας παρεγγόφω, καὶ τὰ λοιπὰ ἐκ τῶν παλαιῶν νόει. Μάτιος γὰρ ἀν εἴην καὶ ἀράλγητος ἀνθρωπος εἴπερ αὐτὸς μὲν ἴδρωσι καὶ πόνοις γράφω πολλὰ συντελῇ καὶ λυσιτελέστατα, ὡς κανὸς βραχεῖας ἐπιτυχής γυνοίμην εὐχαριστίας, σὺ δὲ πολὺ μοι ἐγαντίας δίδως τὰς ἀμοιβάς. Die hier erwähnten κορωνίδες finden sich im Text am Rande der betreffenden Verse, vielleicht ein Beweis dass der Text die Recension des Ezekeles so weit dieser eine vornahm giebt, wofür auch noch andere Gründe sprechen. Neben der alten Scholienansammlung nun müssen dem Ezekeles allerdings noch andere Quellen zu Gebote gestanden haben; doch giebt er aus denselben nur selten etwas, was nicht schon sonst bekannt oder auch nur von entlegener Art wäre, wie z. B. das erst kürzlich und vollständiger aus Orion bekannt gewordene Fragment des Phryxiades, Ran. 962 ἐν νυξὶ καὶ οὐκ ἐν ἥμέραις σκοπεῖ, ὅτι διὰ τὴν τῷ θορύβῳ ἐν νυξὶν ἥμερίαν αἱ ψυχαὶ δαράμεις ὀξύτεραι πρὸς νοητῶν ἀντιλήψεις, οὐδεν ἀγίστως καὶ Φωκυλίδης, Νυκτὸς βούλευειν, νυκτὸς δέ τοι ὀξύτερη φρήν.*

Das Wichtigste aus der Fragmentensliteratur, was mir vorgekommen ist, ist eine Stelle über die beiden Phryxius des Euripides Ran. 1266. Σιδώνιόν ποτ’ ἀστυ. Δευτέρου Φρίξου τοῦτο τινες ἀρχὴν εἶναι λέγονται, ψεύθονται δὲ τοῦ γὰρ πρώτου Φρίξου τοῦτο ἐστιν ἀρχὴ, δευτέρου δὲ Φρίξου ἀρχὴ,

Εἰ μὲν τόδ' ἡμαρ πρῶτον ἦν κακονιμένῳ,

Καὶ μὴ μακρὰν δὴ διὰ πόνων ἐμανσιόλονν.

κανὸν οὐδέτερον τούτων τῶν ψυχῶν *) ἐιθαδί τεθειμένων **) ἐγέ-

*) Vielleicht ψυχῶς.

**) τηθειμένων die Handschrift.

πωσκον τίς ή λύμη, καν είλ μὴ τυχαίως προεσχεδίασα ταῦτα,
οὐδὲν ἀν ἐγίνωσκον τούτων, καίτοι σχεδὸν τὰ λοιπά τῶν λόγου
αξιών εἰδὼς ἐπὶ στόματος. Τέως τοῦτο ἀρχὴ τοῦ πρώτου

Φρίξου ἐστί,
Σιδώνιον ποτ' ἄστον Καδμος ἐκλιπών
Ἄγηνοδος παῖς ἥλθε Θηβαίων χθόνια,
Φοίνιξ πεφυκώς, ἐκ δ' ἀμείβεται γέρος
Ἐλληνικὸν Διοκαῖον οἰκήσας πέδον·
ἢ δ' ἥλθ' *) ἀνάγκη, πεδία Φοινίκης λιπών,
λέγοιμ' ἄν. Ἡσαν τρεῖς Ἀγήνοδος κόροι.

πρώτου μὲν Φρίξου τοῦτο ἀρχὴ, τοῦ δὲ δευτέρου Φρίξου
ἀρχὴ αὐτῇ,

Εἴ μὲν τόδ' ἡμαρ πρῶτον ἦν κακούμενῷ,
καὶ μὴ μαρχῶν δὴ διὰ πόνων ἐνιυστόλουν·

καὶ τί δετ μαρχηγορεῖν πολλάζις; τῆδε δὲ κωμικὸς φλυαρεῖ
μέχρι τέλους.

Für ein anderes Fragment des Euripides gibt Ezekeles eine richtigere Lesart, als die gewöhnlichen Scholien, Ran. 1355. Οἰνάνθας γάρος. Οἱ παλαιοὶ παρὰ τὰ ἐξ Ὑψηπόλης Εὐριπίδου οἰνάντας τε τρέφει τὸν ἴερὸν βότρουν· δοκῶ δὲ προσφυνέστερον καὶ πλησίστερον εἶναι τὰ ἐν Φοινίσσαις οἴνῳ θ' ἢ καθαμένοις στάζεις τὸν πολύκαρπον οἰνάνθας. Vgl. Eur. Phoen. 229 ff. Das Fragment aus der Hypsipyle, welches jetzt so geschrieben wird:

οἰνάνθας φέρει τὸν ἴερὸν βότρουν,
vgl. Eur. fragm. von Wagner p. 378, wird demnach mit Choriambschem Rhythmus zu lesen sein:

οἰνάνθας τε τρέφει τὸν θ' ἴερὸν βότρουν.

Ein Fragment aus den Orphischen ἔφημερίδες, welche dem Ezekeles vielleicht noch vollständig vorlagen (vgl. Chiliad. 22, 150), gibt das Scholion Nub. 1132. Ἔνην **), ὃς πάλιν πρώτην μονάδα, τέαν ὡς ἀρχηγὸν ἐτέρου κύκλου οὖσαν,

Οὐνεκεν δὲλλυμένη περ ἀέπτως γίνεται αὐθις,
ὡς Ὄοφεὺς ἐν ἔφημερίσι φησίν.

Außerdem mag noch Folgendes angeführt werden: Ran. 35. κατάβα παροῦρογος, κατάβηθι λέγεται· τὸ χ δὲ γράφεται, ὅτι οὗτος ξενοτέρως ἀντὶ τοῦ κατάβηθι κατάβα εἰπει. Ο δέ Τζέτζης δωρικῶς φησι κατάβαθι· οἱ γὰρ Αρωμεῖς κατάβαθι λέγουσι καὶ ἀποκοπῇ κατάβα, ὥσπερ δὲ Βελλερόφων πελοπονναστὶ λακεῦμες. — 1423. Ἀλλ ὠδηνην ***) ἄν. Λείπει δὲ εἰς, ἣτοι εἰς ἔαντὸν ἡ ἀλλ ὠδηνην ***) ἄν. Λείπει δὲ εἰς, ἣτοι

*) ἥλθεν die Handschrift.

**) ἔνη die Handschrift.

***) ὠδηνην ἄν die Handschrift, und so auch im Text.

καὶ Ἡρωδιανὸς φησιν ἔαυτὸν πρώτον πρόσωπον οὐ δεῖ λέγειν· τὸ γὰρ ἐ τοίτον πρόσωπον ἐστίν.

Dies ist das Bedeutendste, was mir bei einer freilich nur flüchtigen Durchsicht des Codex aufgestoßen ist. Viel Neues wird aus den Scholien, auch bei genauerer Untersuchung als mir vorzunehmen erlaubt wurde, nicht zu gewinnen sein. Daß sie dennoch zu einer solchen Ausdehnung angewachsen sind, daß Mai sie nicht mit Unrecht als *commentarius ingens* bezeichnet hat, liegt lediglich an dem Worthschall, mit dem *Σεζεβ* den geringfügigen Inhalt ausgestattet hat. Davon als Probe den Anfang eines langen Scholioms zu Ran. 1363, der daneben für die Quellen des *Σεζεβ* nicht ganz unwichtig ist. *Ἐμοὶ δὲ τοῦ θαυμάζειν ἔπεισι πάνυ πῶς οἱ σχολιογάφοι οὗτοι οἱ παλαιοὶ ὅπισθεν ἐν λόγοις σπουδαῖοις καὶ ἀξιηγήτοις τῷ ὄντι βραχὺν τι φεγγάμενοι η̄ καὶ οὐδέν, τοῦ δὲ τράγου οὗτος ἀμέλγει, ὑποτιθέασιν οὗτοι κοσκίνα, τὸ δὲ τοῦ τραγού ἀμελχθῆσθμενον γάλα συνέχοντες, καὶ βοῶσι καὶ παταγοῦσι διδάσκοντες, πῶς δεῖ τοῦτο ταλάροις τιστ καὶ θρέξαι καὶ ἐκτυρωσαι, ὡς πλεῖστα μᾶροι καὶ φρενῶν τητώμενοι ἀλητηγίᾳ ἀνθρώπῳ εἰκαῖα ληροῦντι πείθεοθε καὶ συμπεριφέρεσθε. Νὴ τὴν ἀληθειαν, εἰ μέλη πιρεθέμην θυηνώδη τινὰ Εὐριπίδου, ἐς δάκρυα ἀν̄ νιμᾶς παρεκίνησα· καὶ τῆς σαφηνείας ὁ ἀνθρώπος καὶ τῆς δεξιωτάτης ἐνὸς ἐκάστου δραματος ἀργηγήσεως καὶ προσιμίων καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν οὐ μόνον ἐστὶν οὐ κατάμυορφος, ἀλλὰ καὶ ἀξιεποίετος *). ‘Ο Αἰσχύλος δὲ ὑπερεούγει **) πλὴν μέντοι τοῦ κρημνολεκτεῖν καὶ χαίρειν ἄγαν τῇ ἀσφείᾳ’ ὁ δ’ Εὐριπίδης τὸ ἀνοικειοπρόσωπον ἔχει ἐπίληπτον καὶ τὸ ἐναρτιοῦν αὐτὸς ἔαυτῳ ἐν πολλοῖς καὶ ἄλλα ἄττα βιωχέα· ἀπερ εἰ θέλοι τις ἀκριβῶς γνῶναι, ἀναλεξάσθω βίβλον ἐμὴν, ἐν ᾧ παντοίων σοφῶν πραγματείας ὑπέβαλον λογισμοὺς, Εὐριπίδου μὲν πειτήκοντα δύο καὶ ἑτέρων παντοίας τέχνης σοφῶν βίβλους ἐκατὸν ἐννεακαΐδεκα, ὡν πασῶν λογισμοὺς βίβλος μία ἐμοῦ περιέχει στίχοις ἴμμβοις τοῖς πλείστιν, οὐκ ὀλίγοις δὲ καὶ μέτρων ἑτέρων, καὶ ἑτεραι δὲ βίβλοι ἐμοὶ ἔχοντιν ἑτέρων σοφῶν λογισμοὺς· οὐ μάτην καὶ ἐνατίως, οὐδὲ κατ’ ἔχθρουν, οὐ πηματίνοτός μου τινῶν, ἀλλά τινας μὲν ἐλέγχοντος τοῦ περὶ τὴν τέχνην ἐνεκα πλημμελοῦς καὶ τοῦ διαματάνειν πραγμάτων η̄ χρόνων η̄ αὐτοὺς λέγειν ἔαυτοῖς ἐναντίον, οὐκ ὀλίγους δὲ, ὥσπερ τὸν Σταγειρόθεν καὶ Γαληνὸν καὶ τὸν Πλούτιαρχον καὶ οὐ βραχεῖς ἑτέρους τοιούτους.*